

Bérci Balázs¹

A „LEGŐSIBB MAGYAR FEGYVERNEM, A LOVASSÁG” SZEREPE ÉS NÉHÁNY LÓFAJTA GAZDASÁGI MUTATÓJA, A HARCIS REPÜLŐK ÉS HARCKOCSIK KORÁBAN II.

Néhány lófajta gazdasági mutatójának alakulása napjainkban.²

„A lovasság szerepe a II. világháború végére teljes egészében átértékelődött, ez határozta meg napjaink lótenyésztését. A lófajták tenyésztésének az egyik alapja a lovak teljesítmény vizsgálata, ami alapján a használati értékét határozzuk meg, amennyiben a használati értéke megfelelő, akkor már csak a piaci keresletnek kell megfelelni. A cikkek a funkcionális szerepén keresztül, illetve a gazdasági megtérülési oldaláról is bemutatja napjaink lovas ágazatának egy szegmensét.”

Kulcsszavak: Huszár, lovasság, ló, lófajta, lovas katona, lótenyésztés.

„Today’s horse breeding practice has taken shape after the role of cavalry became reappraised entirely by the time the World War II came to an end. Benchmarking or the analysis of a horse’s performance has become a fundamental criterion in rearing horse species and as a reference it is also considered when the utility value of horses is determined. Provided that the utility value of a horse is acceptable, one thing it is still expected to meet, and that is market demand. A segment of the horse breeding sector today is depicted in the articles considering not merely functionality but also profitability.”

Keywords: Hussar, cavalry, horse, horse type, rider soldier, horse-breeding

BEVEZETÉS

„A huszár, mint lovas katona neve, 1458-ra, Mátyás király korába nyúlik vissza, amikor a király rendelkezése szerint húsz telkenként egy lovas katona kiállítására kötelezte alattvalóit.”
Idézet: Wikipédia a szabad enciklopédiá, cikkszó: Huszár

A fenti idézetet megvizsgálva jól látható, hogy a huszárság majd katonai lovasság, mint fegyvernem, milyen fontos szerepet töltött be egy birodalom vagy egy ország életében.

A XVIII. –XIX. században ló szerepe a mezőgazdaságban is megváltozott, ami nagyban segítette a lótenyésztés létszámának növekedését. A ló létszám növekedése nagy „merítést” – szelekciót – engedett a katonai lovak kiválasztásában, illetve azok teljesítményének növekedésében.

TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS

A XX. Században, 1920. június 4-én Trianonban aláírt békeszerződés katonai rendelkezései alapvetően biztosították a kisantant államok teljes katonai fölényét, ami meghatározta a hadsereget és a hozzá tartozó ágazatokat. Emellett a román hadsereg pótolhatatlan károkat okozott.

¹Bérci Balázs: Bábólna Nemzeti Ménesbirtok, igazgató, E-mail: berci.balazs@babolnamentes.hu, ORCID: 0000-0001-9098-1997

²Lektorálta: Dr. habil. Horváth Tibor ezredes, E-mail: horvathtibor@uni-nke.hu

zott a hazai lótenyésztésnek, ami meghatározta mind a hadseregben mind a mezőgazdaságban betöltött szerepét. Az 1927. évek decemberétől indulhatott meg a Magyar Honvédség fejlesztése, melyből már jól lehetett látni, hogy a lovak szerepe, mint haderőnem meg fog változni.

A II. Világháború után a geopolitikai, gazdasági, ipari és mezőgazdasági környezet megváltozása miatt, a lovasság végleg elvesztette fontos szerepét a hadsereg életben. Lovakat még határvédelmi feladatok ellátására használtak, de mennyisége már nem volt jellemző. Lovassportokban azonban honvédség, határőrség folyamatosan jelen volt. A lovasokból alakultak ki a rendszerváltás után a helyi lovassport egyesületek, melyek még részben ápolják napjainkban is a lovas hagyományokat.

A tsz-ek megszűnése is hozzájárult ahhoz, hogy a még megmaradt ménesek is szinte teljesen megszűnjenek. Magyarországon a 2008-2009. évi válság előtti időkre jellemző volt, hogy a korábban lovastúra nagyhatalomként nyilvántartott hazánk elvesztette azt a hírét, ami szerint Magyarország tájai bármely irányból belovagolhatók voltak Budapestről. A '90-es években, a rendszerváltás idején a lovas vállalkozásokat az alulfinanszírozottság jellemezte, a lóállomány erősen megcsappant. A korábbi hírnév megkopott és új országok (Lengyel-, Skandináv, illetve Dél-amerikai) országok irányába tolódott el. A kezdeti vállalkozói problémák megszűnése helyett egyre mélyebb válságba süllyedt az ágazat. Megoldások helyett eladósodás, gyengébb lóállomány, szakemberhiány jellemezte az időszakot.

A 2008-as válság után az ágazati helyzet még siralmasabb képet mutatott, melyet nagyban meghatározott a Nyugat-európai vállalkozások lóállományának csökkenése és a korábbi nagy ménesek megszűnése is. Ez vezetett oda, hogy a hazai lóállomány mára 60 ezerre csökkent.

A Magyar Turizmus Zrt. 2009-ben „Lovas Turizmus Termékfejlesztési Stratégia” címmel felmérést készített az ágazatban kialakult helyzetről, mely részletesen taglalja az ágazat viszonyait. SWOT analízis segítségével elemzi a helyzetet (1. táblázat). Az elemzés időszerűségéről már csak múlt időben beszélhetünk, hiszen az óta még több olyan akadályozó tényező jelentkezett, ami csökkentette a lóállományt Magyarországon.

A HAZAI LOVASTURIZMUS HELYZETÉNEK SWOT ANALÍZISE

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none">• ideális éghajlat és környezet• termékkapcsolás lehetősége• történelmi háttér, tudat megléte• belföldi turizmus megerősödött• szolgáltatási árszínvonal kedvezőbb, mint tőlünk nyugatra	<ul style="list-style-type: none">• a lovas objektumok felszereltsége• nyelvtudás hiánya• káresemények, biztosítások kérdése• a szakmában tapasztalható összefogás hiánya• kiegészítő programok hiánya• lovastúra útvonal (országos térkép) kialakításának hiánya• nincs koordinált kapcsolatrendszer Európa irányába• tőkehiány, alulfinanszírozottság• szakemberhiány (minden területen)

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none">• lovastúra útvonalak kijelölése,• az erdőkben szabad lovaglás lehetősége• az ökoturizmus által nyújtott lehetőségek kihasználása• belföldi turizmus élénkülésének kihasználása (termékcsatolás)	<ul style="list-style-type: none">• szakmai és anyagi felkészültség gyengeségei• érdekellentétek a szűkülő lovaságazon belül• közterhek, illetve a vállalkozást érintő többletköltségek aránya sokkal magasabb, mint Európában

1. táblázat. Forrás: Magyar Turizmus Zrt. (2009)

Amennyiben a hazai lovas ágazat jelenlegi állapotát kívánnánk részletesen vizsgálni, ahhoz szükségünk lenne a teljes fajtapaletta bemutatására, a fajtákhoz tartozó piaci elemzésekre. Szükség lenne például a fajták sportban betöltött szerepének és eredményeinek vizsgálatára is. Meg kellene vizsgálni a vállalkozói formákat, ami alapján a későbbiekben egy teljes kép alakulhatna ki az ágazatról. Az ilyen – részletekbe menő – vizsgálatához azonban sem megbízható adatokkal sem egyéb erőforrással nem rendelkezünk, ezért a mostani vizsgálatokat úgy építem fel, hogy a benne szereplő fajták az elmúlt közel 100 év meghatározó fajtái legyenek. Vizsgálni kívánom a teljesítmény-, és értéktermelő mutatóikat úgy, hogy azok számszerűsíthetők legyenek. Ezekkel az adatokkal kialakítható lenne egy, a valós helyzetet körvonalazó kép.

A VIZSGÁLANDÓ TERÜLET LEHATÁROLÁSA

Magyarországon jelenleg öt állami felügyelet alatt álló ménes működik: a Hortobágyi Nonprofit Kft. Máta Ménes; az Aggteleki Nemzeti Park; a Mezőhegyesi Állami Ménes Kft; az Állami Ménesgazdaság Szilvásvárad, valamint a Bábolna Nemzeti Ménesbirtok Kft. Ezeknek a költségvetési szerveknek és gazdasági társaságoknak a működése jelenleg kiegyensúlyozott, átlátható, így ezek adatainak elemzéséből reális képet nyerhetünk a valóságos helyzetről. Az egyéb vállalkozások költség-bevétel kimutatásairól, melyeket e vállalkozások bocsátottak a rendelkezésemre a későbbiekben kiderült, hogy a bevételek, illetve a bérköltségek esetében nem mindent vettek számításba. Ez természetesen nagyban torzítja a kapott eredményt és emiatt az elemzés is torz lehet. Ezért csupán azt a három fajtát vizsgálom, melyeknek bevételei, költségei naprakészen, megbízható módon rendelkezésre állnak. A három fajta: arab telivér, angol telivér és a Shagya-arab. Ennek a három fajtának a költségein és bevételein kívül az e fajtákra jellemző piaci helyzetet és a sportágakban betöltött szerepét is megvizsgálom és összehasonlítom. Ehhez a vizsgálatához a Bábolna Nemzeti Ménesbirtok Kft 6 évi (2009-2014) adatai szolgálnak alapul.

FAJTÁK RÖVID BEMUTATÁSA:

Arab telivér

Az arab telivér, mely több mint 4000 éves múltra visszatekintő fajta. Nemcsak hazánkban, hanem világszerte is jelen van. Ez a fajta - mint a nevében is szerepel - arab országokból származtatható és ez természetesen nagyban meghatározza piaci helyzetét, illetve ke-

resletét. Mint ismert, két nagy csoportra osztható a fajta: az un. orosz-lengyel-, és az egyiptomi származású lovakra. Ezek világszintű megoszlása 98 és 2 %-ra becsülhető. A 2 %-kal bíró egyiptomi populáció - kis aránya ellenére - már komoly piaci értéket képvisel. A lovak értéke az egyiptomiak esetében 10.000 - 1,5 millió EURO-ig, míg a lengyel-orosz arab lovak ára 500 ezer EURO-ig terjedhet. Jelenleg értékük az un. tenyészszelemléken, (show-kon) mérettetődik meg, ahol a lovakat már nem a használati értékük alapján árazzák be, hanem sok esetben a divat és a konkurencia alapján.

Az arab telivér értéktermelő képessége nem hasonlítható a Shagya-arabéhoz, viszont közvetlen költségeik szinte teljesen megegyeznek. A segédüzemi és az általános költségeket ugyanazon az elven számoljuk el mind a két fajta esetében. Az arab telivér fajtát - a korábbiakban leírtaknak megfelelően - nem feltétlenül haszonállatként értékesítik, hanem szinte csak a pedigré és a divatirányzat alapján. A divatirányzat esetében természetesen meghatározóak az „Arab Show-k”, melynek a legkiemelkedőbb rendezvénye minden év végén megrendezésre kerülő Cheval de Paris. Az arab telivérnél már akár a választott, vagy 1 éves csikók is 100 ezer EURO-ért elkelhetnek, ha rendelkeznek Világ Champion felmenőkkel. Ezért mondhatjuk, hogy e fajtában jellemző módon nem a képzettség, vagy sportteljesítmény határozhatja meg piaci értékét.

A Shagya-arab fajta magyarországi története 179 éves múltra tekint vissza. Ez annak köszönhető, hogy az 1836-os évben Arábiából a bábolnai ménésbe importáltak egy Shagya Senior nevű arab telivér mént, amelyik törzsalapítója lett a hazai állományoknak. A bábolnai ménés, mint katonai ménésgazdaság történetének 156 éve során a katonaságnak tenyésztett főleg huszárlovakat. A hadseregnek olyan lovak kellettek, melyek kitartóak, megbízhatóak és nagy tűrőképességűek voltak és a genetikájukat az arab telivér genetikája adta. Ez napjainkban is igaz, hiszen a fajta több szakágban is jeleskedik, így a mai hobbi lótartóknak is kedvelt fajtája. E fajtának a piaci értékét a tenyészszelemléken (Championatusok), illetve a sportrendezvényeken elért eredményeik határozzák meg. A fajta kiemelkedően jó távlovaglásban.

Gazdasági teljesítményük (bevételük) a kiképzés utáni ötödik év után kezd el realizálódni. Ez a megállapítás jellemzően inkább a Shagya-arab fajtára érvényes, mely inkább „haszonállat”, hiszen a használati értéke miatt keletkezik kereslet a piacon a fajta iránt. A fajta sportágban betöltött legfontosabb szerepe a távlovaglás, melyben szinte verhetetlen. Ezen sportágban egy hosszú edzési ciklusra van szükség, ez akár évekig is eltarthat. Ez alatt a 40 km távtól a 160 km-ig kell eljutnia. Ez esetben a jól teljesítő lovak értéke 100.000 – 200.000 EURO-ig terjedhet.

Angol telivér

Az angol telivérfajta hazai története 231 éves múltra tekint vissza. Szerepe a lóversenyben és a gyors versenylovak tenyésztésében nyilvánult meg. Az angol telivér méneskönyv szabályainak betartásával (mesterséges termékenyítés kizárása mellett) tenyésztik. Ez az első két fajtához képest komoly elvárás, mely részben meghatározója a fajta piaci értékének.

A világ minden részén fellelhető fajta, de tenyésztése földrajzilag koncentrálódik. Az angol telivér esetében más az értéktermelő képesség, mivel másfél évesen (yearling) már tréningbe kerül, amikor a tenyésztő dönthet arról, hogy az addigi jó kondíciójú csikót tovább engedi tréningben maradni, hogy két évesen a galoppversenyen már pénzt keressen. A tréning

BÉRCI Balázs: A „legősibb magyar fegyvernem, a lovasság” szerepe és néhány lófajta gazdasági mutatója, a harci repülők és harcokcsik korában II.

kezdetekor történő leselejtezés nagyban befolyásolja az éves ráfordítás nagyságát. Amennyiben a versenyló a galoppon megkezdte a pályafutását 2 éves kora után, pénznerési lehetőségei a futamokra korlátozódnak. A futamok és azon belül a kategóriákban való részvétel a ló teljesítménye alapján kerül kiválasztásra, melyben helyezésként pénzt nyert. (1. Melléklet.)

A VIZSGÁLATOK ANYAGA ÉS MÓDSZERE

A Bábolna Nemzeti Ménesbirtokon tartott 3 lófajta gazdasági teljesítmény (bevételek-költségek) elemzésének alapját a Kft.-ben 2009-2014 között tartott állomány adatai szolgáltatták. Az állománylétszámokat a 2. táblázat tartalmazza.

A MÉNESBIRTOK LÓÁLLOMÁNYA (2009-2014)

Me: egyed

Megnevezés	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Angol telivér	151	140	150	166	174	199
Arab telivér és Shagya-arab	240	240	249	232	233	236
Összesen ló:	391	380	399	398	407	435

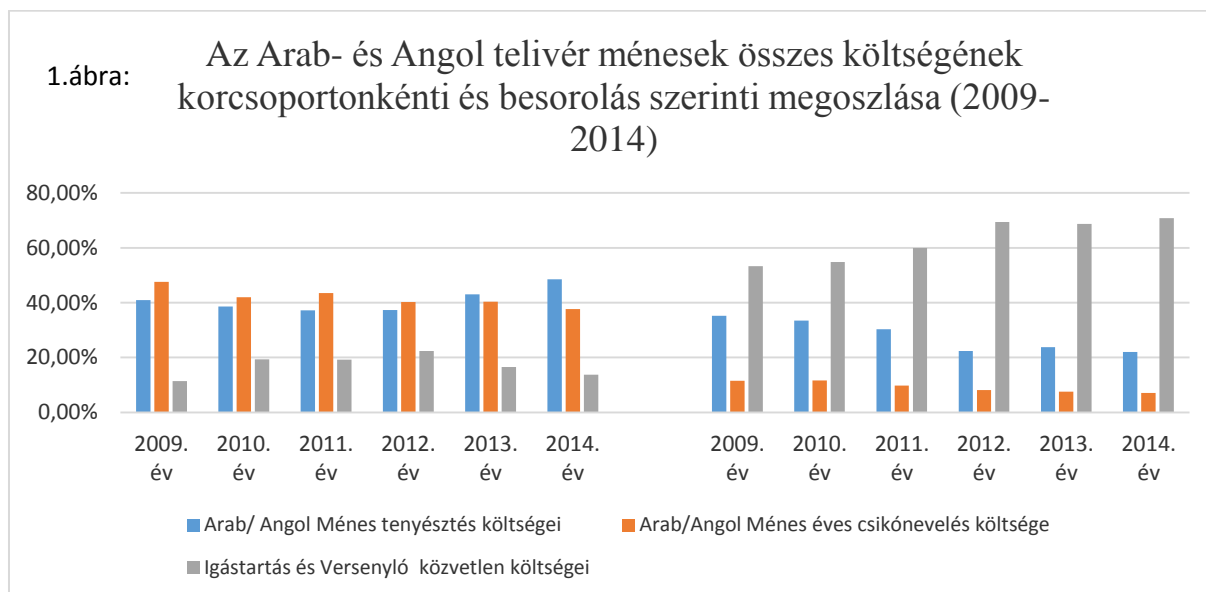
2. táblázat. Forrás: Ménesbirtok nyilvántartása

A fajták főbb költségei, amelyek meghatározzák a „lótartás összes” költségeit, a következők: anyagköltség, igénybevett szolgáltatások értéke, egyéb szolgáltatások értéke, bérköltségek, személyi jellegű egyéb kifizetések, bérjárulékok és értékcsökkenési leírások. Ezek meghatározzák a fajták ménesre vetített általános költségét is. Az általános költség további bontásra kerül, mert külön vesszük a tenyészállomány ménesre vetített költségeit, az éves csikónevelésre vetített költségeit, valamint az igás és herélt, illetve az angol telivér esetében az igás és herélt helyett a versenylóvak kategóriáját. E három kategóriában a saját termelésű takarmány értéke, az anyagköltség, az igénybevett szolgáltatások értéke, az egyéb szolgáltatások értéke, az értékcsökkenési leírás és segédüzemi-, valamint az általános költség átvezetései kerülnek. A segédüzemi és általános költségátvezetés az a költség, mely a ménes általános költségeit osztja fel egyedekre vetítve, korosztályok figyelembevételével. A 2. Mellékleten külön szerepel tenyészállomány ménesre vetített költsége, az éves csikónevelésre vetített költségek, illetve az igás kategóriába került lovak közvetlen költségei.

VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI

Az 1. ábrán az arab és angol telivér ménes összes költségeinek korcsoportonkénti és besorolás szerinti megoszlása látható, ami jól szemlélteti a fajták közötti költségcsoportok alakulását. A fajták között a tenyészpróba idejének eltérése okán az angol telivér yearlingek hamarabb kerülnek átminősítésre, mint az arab ménes csikói. Amennyiben a költségeket fajtánként ló létszámra vetítve átlagoljuk, akkor jól látszik, hogy az általános fajlagos költség az összállományra vetítve csak kisebb eltérést mutat, viszont a korcsoportonként, illetve besoro-

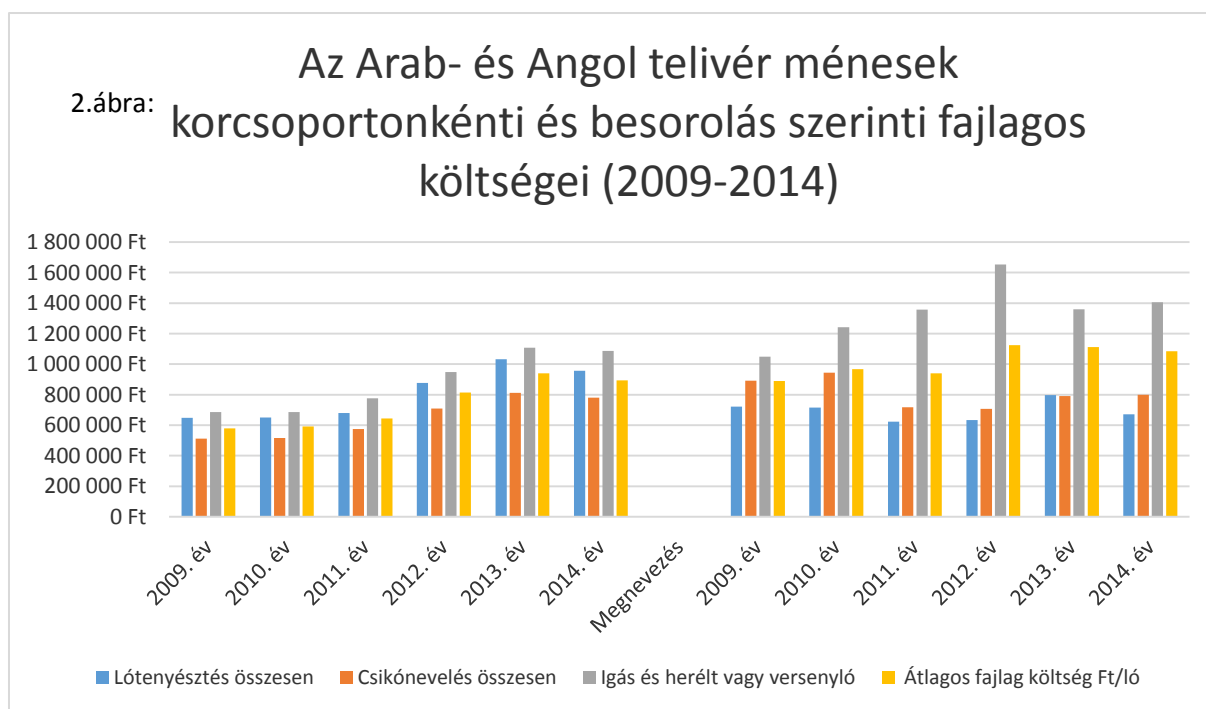
lás szerint jóval nagyobb különbséget figyelhetünk meg. Ez is azt mutatja, hogy fajtánként és korcsoportonként az eredménytermelő képesség milyen eltérő lehet.

1. ábra. Forrás: Forrás: Ménesbirtok nyilvántartása

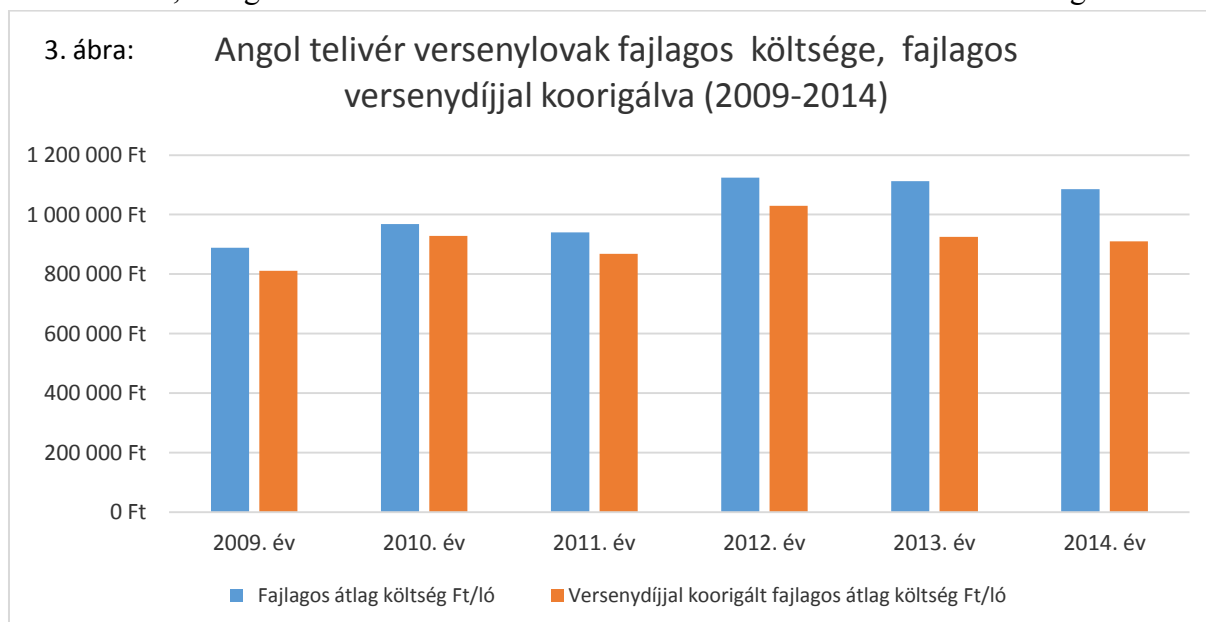
A fajlagos költségek módosulásának megértéséhez (2. ábra) több olyan ismérvet kell figyelembe venni, amivel nagyon nehéz korrigálni, viszont számolni kell velük. Ezen ismérvek lehetnek a ménesvezetői (tenyésztői) út, mely teljes mértékben eltérhet különböző vezetők esetében. Az ábra azt mutatja, hogy a versenyzésre a 2009-es évben nem fordítottak kellő gondot. Más szavakkal: a tenyésztőre kevesebb lovat küldött a ménes, mint a 2012-es évektől egészen napjainkig. A versenylovak költsége azt is mutatja, hogy létszám és külső szolgáltatás igénybevétel (tenyésztőkkel kötött tréneri szerződés) alakulása miatt ez a költség kirívóan magas. Az is jól látszik, hogy a „lótenyésztés összesen” oszlopa szerint mindkét ménes esetében a fajlagos költségek azonosak. E költségek változásának egyik oka az, hogy nemcsak birtokolni lehet tenyészmént, hanem bértartással (bartellel) hozzá lehet jutni újfajta genetikához, ami nem terheli a költségkategoríát. Ez ugyanígy elmondható az arab telivér és Shagya-arab ménesnél is, bár a diagramon ez nem látszik egyértelműen. Mivel 2009-2011 között a Kft. vezetése nem tényleges piaci áron tartotta nyilván a lovak értékét (nem végezte el az érték helyesbítést), emiatt nem megfelelő értéken tartották nyilván ezeket az egyedeket.

A 2012-2014 év közötti érték helyesbítés és átminősítések következtében jelentkező költség-növekedések az ehhez tartozó korrekciónak tudhatók be.

2. ábra. Forrás: Ménesbirtok nyilvántartása

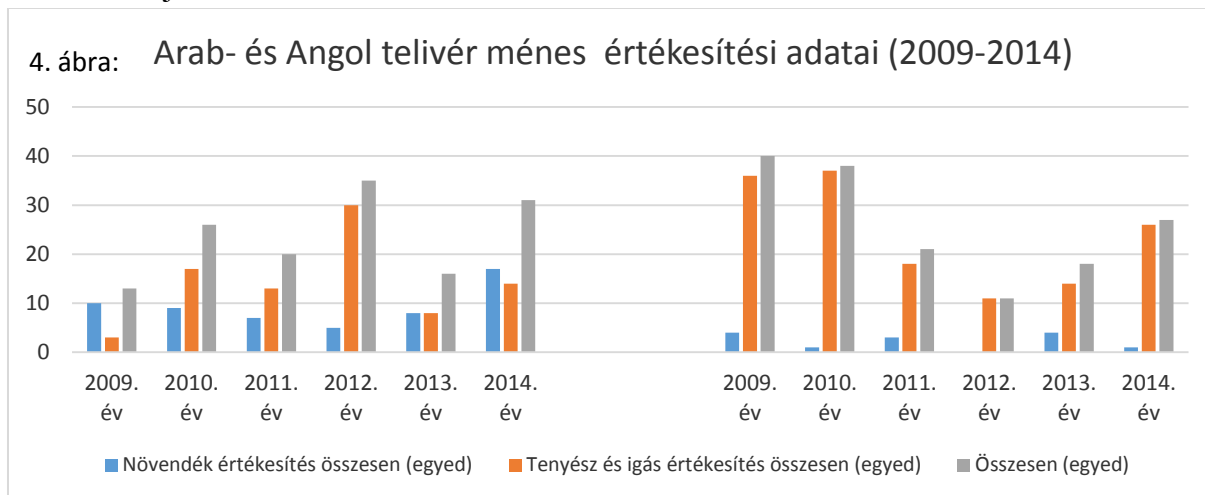
A 3. ábra a fajlagos költségnek a versenyeredményekkel (díjakkal) korrigált összegét mutatja be. Látható, hogy hatására a fajlagos költség csökken. Természetesen ehhez kiemelkedő minőségű versenylovakkal kell rendelkezni. A két ménes költségeinek összehasonlításainál az is látszik, hogy az angol telivér ménes költsége hirtelen változik és gyorsabban, rövidebb idő alatt csökken, addig az arab ménesnél a korrekcióra hosszabb időszakra van szükség.

3. ábra. Forrás: Ménesbirtok nyilvántartása

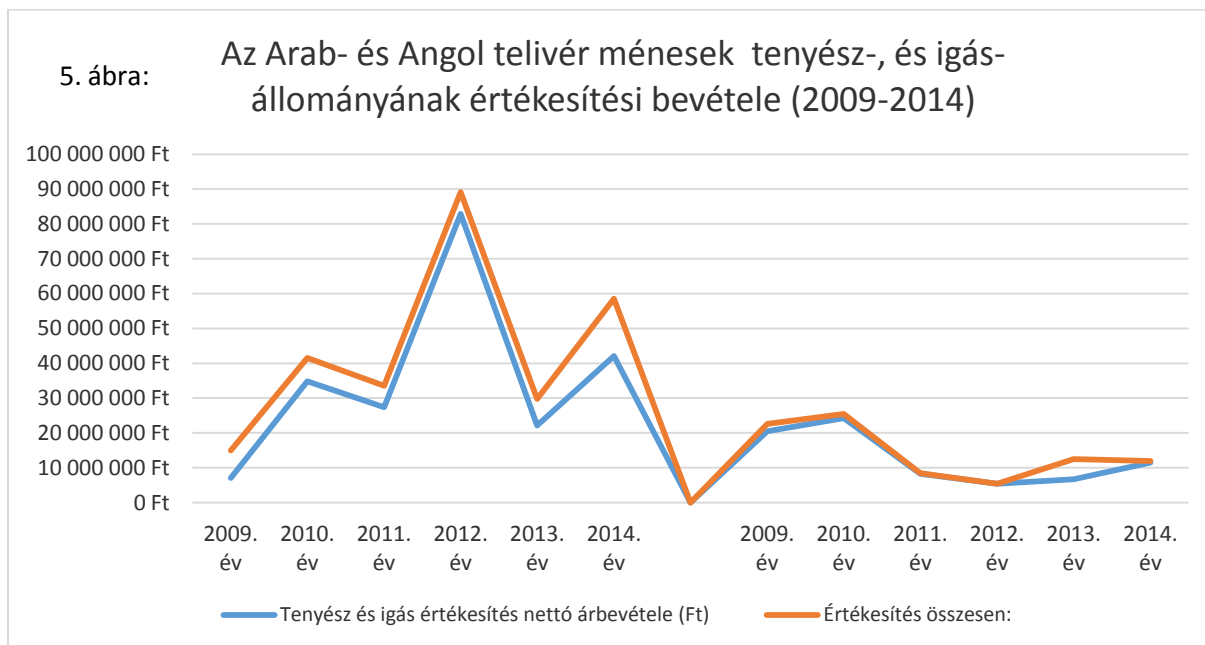
A 4. ábrán az arab és az angol telivér ménesek értékesítési adatai láthatók, külön a növendékek és a tenyész-, valamint az ígás, illetve a versenyllovak értékesítési egyedszámai. Látható, hogy fajtánként a növendékértékesítés milyen hullámzást mutat. Felmerülhet a kérdés, hogy fajtánként a növendékek vagy a tenyész és ígás-, vagy a versenyllovak korcsoportjából kelle-

ne-e értékesítenünk? Erre a kérdésre a helyes válasz több körülmény együttes figyelembe vételével adható meg. Meghatározó szempont lehet, hogy a ménesek milyen genetikai állomány-nyal bírnak és nem utolsósorban milyen pénzügyi likviditással. A Bábolna Nemzeti Ménésbirtok Kft. esetében nem áll fenn az a kényszerhelyzet, hogy likviditásának javítása okán rákényszerül, esetleg nagyobb genetikai értékű növendéket eladni ahhoz, hogy munkavállaló-
inak bért tudjon fizetni.

4. ábra. Forrás: Ménésbirtok nyilvántartása

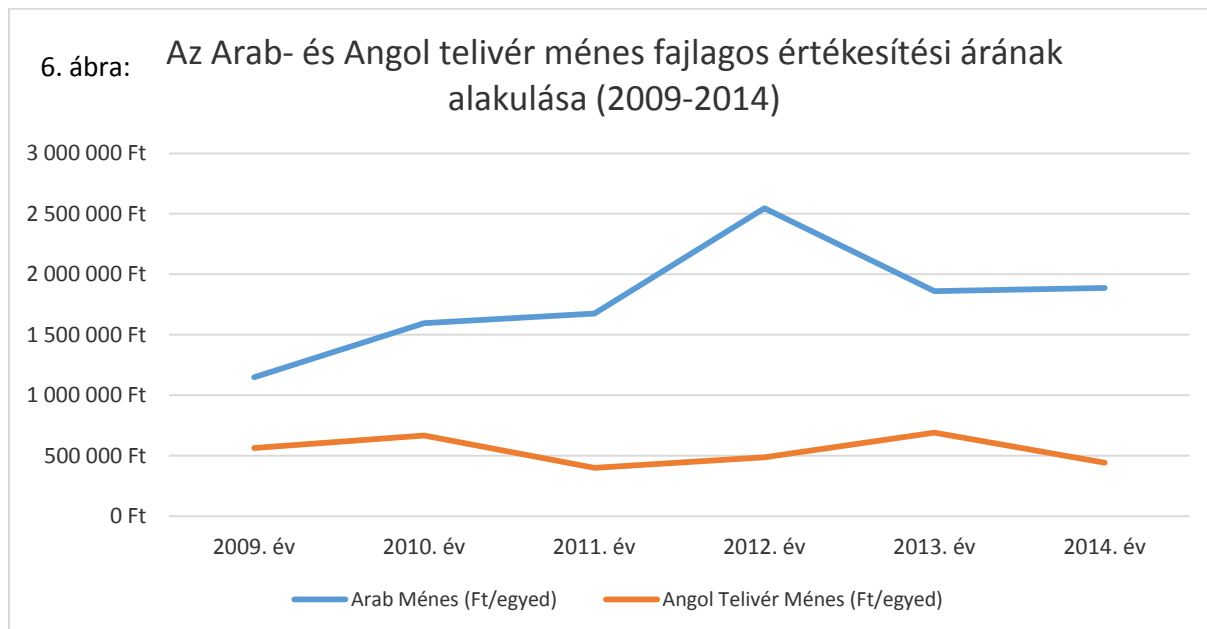
Az 5. ábrán az arab és az angol telivér ménesek tenyész-, és ígás állományának értékesítési bevétele szerepel. A fajtánkénti piaci érték nem azonos módon alakult. Összehasonlítva a tenyész-, és ígáslovak nettó árbevételét, az szinte elhanyagolható az angol telivér ménes esetében. Az arab ménesnél is jól látszik, hogy a két korosztály értékesítése hasonlóan alakult és inkább a tenyész-, és ígáslovak értékesítése a meghatározó.

5. ábra. Forrás: Ménésbirtok nyilvántartása

A 6. ábrán az arab és az angol telivér ménés fajlagos értékesítési árának alakulását mutatom be, ami igazolja korábbi állításomat, mely szerint a fajták fajlagos értékesítési ára számottevő

eltérést mutat. Az ábrán látható, hogy jelen esetben is a képzési (tréning) ciklusok, az arab fajta esetében inkább hat, és annál több évig, míg a másik fajtánál inkább három évig tart. Viszont ami nem látszik ebből az ábrából, de korábban már szó volt róla, hogy a galoppversenyen bevétele megváltoztatja a fajlagos költséget. Az angol telivér fajtánál a bevétel a galoppverseny nyereseményekkel módosítani kellett.

5. ábra. Forrás: Ménesbirtok nyilvántartása

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK

A Bábolna Nemzeti Ménesbirtok Kft. 6 évi (2009-2014) adatainak felhasználásával készült gazdasági (költség-bevétel) elemzéséből a következő megállapítások tehetők:

A felmerülő költségek közül meghatározó szereppel bírnak a bérköltségek és azok járulékai. Amennyiben a gazdaság követi az értékcsökkenési leírásra vonatkozó szabályokat és ezeket könyveli is, ebben az esetben az amortizációs költségek jelentik a másik nagy költségtételt. A takarmányozás költsége évenként változóan 15-20% között alakul.

A bemutatott ábrákon jól látszik, hogy az értékesítéssel kapcsolatos döntéseket több szempont is befolyásolta. Ezek egy része kifejezetten szakmai jellegű, másik részük a piaci viszonyok által befolyásolt, de nem mellőzhető a gazdaság likviditási helyzetének figyelembe vétele sem.

Szakmai szempontból elsődleges volt az értékesítésre alkalmas (szánt) állomány genetikai értéke. Ez ugyanis a jövő állományának megalapozása (alakítása) miatt kíván alapos megfontolást, különösen akkor, ha a döntéshozót nem motiválják kényszerítő (pl. likviditási) gondok. Ami a piaci viszonyokat illeti: kedvező gazdasági viszonyok között a döntéshozónak lehetősége volt a legkedvezőbb piaci megtalálni, amikor a keletkezett haszon a legmagasabb volt. Erre különösen 2012 után nyílt lehetőség, amikor személyi és üzletpolitikai változások következtek be.

A bevételek növelése, illetve a felmerülő költségek csökkenése szempontjából fontos szerepet játszottak azok a díjak, melyeket a különböző versenyeken sikerült megszerezni. Az utóbbi egy-két esztendőben ezen a téren is határozott javulás figyelhető meg.

A társaságoknak lehetőségük van meghatározni, hogy mely korosztályokat mikor és hogyan kívánják értékesíteni, figyelembe véve a gazdaság likviditási helyzetét, genetikai állományát, jövőbeni beruházási források megszerzésének lehetőségét összefoglalva: a jövőbeni bevételeket és kiadásokat. A Bábolna Nemzeti Ménesbirtok Kft. gazdálkodása az elmúlt 6 évben kiegyensúlyozottnak mondható. Ez alatt az időszak alatt a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. tulajdonosi joggyakorlót követte a Magyar Fejlesztési Bank Zrt., majd végül 2014. január 1-jétől a Földművelésügyi Minisztérium. Ez alatt a két év alatt mindig más határozta meg a gazdálkodási és szakmai célokat. A Társaság ügyvezetését is ez alatt az idő alatt 4 ügyvezető látta el. Ezek a tulajdonos-, illetve vezetéváltások kisebb – nagyobb mértékben befolyásolták a Ménesbirtok üzletpolitikáját is.

BÉRCI Balázs: A „legősibb magyar fegyvernem, a lovasság” szerepe és néhány lófajta gazdasági mutatója, a harci repülők és harcokcsik korában II.

1. Melléklet: Galoppversenyek pénzdíjsai (2009-2014)

S.sz.	Név	Idomár jelenleg	Szül. idő	Színe, neme	Származása	Élet-nyeremény mind-összesen Ft
1	Meteorit	Németh Ildikó	2009.04.30.	p.h.	Kegyúr - Meridian	7 331 500
2	Prince Angelo	Csupor Ferenc	2011.05.08.	p.m.	Kegyúr - Princess Angela	2 913 000
3	Speedtest	Csupor Ferenc	2010.03.17.	stp.m.	Kegyúr - Star Line	3 036 000
4	Cassiopia	Németh Ildikó	2010.02.06.	p.k.	En Passant - Classical	2 320 500
5	Delinda	Németh Ildikó	2010.03.12.	s.k.	Kegyúr - Danubius	4 591 000
6	Timike	Csupor Ferenc	2011.03.12.	p.k.	Kegyúr - Tilduska	867 500
7	Summer Hill	Jaroslav Hanáček	2010.04.30.	s.h.	Lidohill-Sunny Girl	3 808 000
8	Rush	Németh Ildikó	2010.03.27.	p.m.	Shaafi - Rohanj!	1 521 000
9	Glenda	Zala Csaba	2011.05.06.	p.k.	Kancellár - Green Seed	1 553 500
10	Pergőtűz	Zala Csaba	2008.03.21.	p.h.	Lidohill - Pragmatika	2 487 500
11	Tábornőtűz	Jaroslav Hanáček	2009.04.14.	p.k.	Kegyúr - Távirat	3 788 290
12	Schnell	Németh Ildikó	2011.03.02.	p.h.	Kegyúr - Schneiderfáni	1 081 500
13	Körisfa	Németh Ildikó	2011.04.23.	p.m.	En Passant - Kőrözsa	2 128 500
14	Máramaros	Zala Csaba	2011.03.28.	p.m.	En Passant-Murva	1 049 000
15	Diadalünnep	Zala Csaba	2008.05.24.	p.h.	King's Honor - Danubius	2 733 000
16	New Gift	Ribárszki Sándor	2010.04.03.	p.k.	En Passant - Napernyő	1 388 500
17	Savannah	Csupor Ferenc	2010.04.13.	p.k.	Kegyúr - Semiramis	1 408 500
18	Kolibri	Zala Csaba	2010.04.18.	p.k.	Shaafi - Koko	1 492 500
19	Susanne	Zala Csaba	2011.04.30.	p.k.	Kegyúr - Sunny Girl	629 000
20	Lara	Ribárszki Sándor	2011.04.13.	p.k.	En Passant - Lacrima Rosa	1 609 500
21	Seherzadé	Ribárszki Sándor	2010.03.16.	p.k.	Noble Law - Schneiderfáni	1 314 000
22	Kökény	Németh Ildikó	2009.03.03.	p.m.	Lidohill - Koko	2 144 000
23	Szarkaláb	Csupor Ferenc	2009.04.21.	p.k.	Lidohill - Semiramis	1 961 000
24	Bahama	Csupor Ferenc	2011.04.10.	s.k.	Kegyúr - Belle Flower	364 000
25	My Fairy	Németh Ildikó	2009.04.22.	p.k.	En Passant - My Cream	2 059 000
26	Álommanó	Ribárszki Sándor	2010.03.21.	p.k.	Noble Law - Álomarcú lány	1 071 500
27	Minna	Csupor Ferenc	2011.03.30.	s.k.	Kegyúr - Mina Alsalaam	405 000
HÁROMÉVES VERSENYLOVAK						
1	Megkapó	Jaroslav Hanáček	2012.01.14.	p.k.	The Bogberry - Megértő	9 150 000
2	Lacfi Nádor	Jaroslav Hanáček	2012.04.21.	s.m.	The Bogberry - Lacrima Rosa	447 000
3	Baltic History	Ribárszki Sándor	2012.04.20.	p.m.	Archipenko - Baltic Rhapsody	496 000
4	Classic Girl	Ribárszki Sándor	2012.04.17.	p.k.	Saldenzar - Classical	385 000
5	Tiria	Ribárszki Sándor	2012.02.25.	p.k.	Saldenzar - Tilduska	425 500
6	Kikerics	Németh Ildikó	2012.04.11.	p.k.	Shaafi - Kákátó	564 000
7	Szememfénye	Ribárszki Sándor	2012.02.21.	stp.k.	Saldenzar - Semiramis	521 000
8	Zárkózott	Németh Ildikó	2012.02.11.	s.k.	Noble Law - Zafarilla	209 000
9	Útitárs	Csupor Ferenc	2012.04.10.	p.k.	Shaafi - Urban Lady	218 000
10	Pesti Angyal	Csupor Ferenc	2012.04.29.	p.k.	The Bogberry - Princess Angela	282 000
11	Misi Manó	Csupor Ferenc	2012.01.03.	p.m.	Shaafi - Mancika	245 500
12	Kővirág	Csupor Ferenc	2012.03.31.	s.k.	The Bogberry - Kőrözsa	83 500
13	Nissa	Csupor Ferenc	2012.03.22.	p.k.	Shaafi - Nox	71 000
KÉTÉVES VERSENYLOVAK						
1	Ásító inas	Németh Ildikó	2013.02.25.	p.m.	Steady As A Rock - Álomarcú Lány	467 500
2	Menta	Csupor Ferenc	2013.01.10.	p.k.	Kegyúr - Mojito	168 500
3	Tüzes	Németh Ildikó	2013.03.12.	p.k.	Kegyúr - Tűzkigyó	142 500
4	Esti Kornél	Jaroslav Hanáček	2013.03.15.	s.m.	Steady As A Rock - Ejtihaad	142 500
5	Zita Királyné	Németh Ildikó	2013.04.10.	s.k.	Steady As A Rock - Zafarilla	114 000
6	Mátka	Ribárszki Sándor	2013.01.22.	p.k.	Steady As A Rock - Mancika	114 000
7	Toszkána	Ribárszki Sándor	2013.03.09.	p.k.	Shaafi - Tilduska	28 500
8	Principális	Zala Csaba	2013.03.30.	p.m.	Shaafi - Pragmatika	28 500
9	Lángrózsa	Németh Ildikó	2013.04.07.	p.k.	Zeffirelli - Lacrima Rosa	28 500
10	Pep Pöhler	Ribárszki Sándor	2013.06.26.	ft.m.	Soldier Hollow - Pasca	28 500
11	Univerzum	Jaroslav Hanáček	2013.04.30.	p.k.	Steady As A Rock - Urbán Lady	0
12	Korvín	Zala Csaba	2013.03.16.	p.m.	Zeffirelli - Kótyagos	0
13	Balaton	Zala Csaba	2013.03.29.	p.m.	Zeffirelli - Bombázó	0
14	Baltimore	Németh Ildikó	2013.04.06.	p.k.	Shaafi - Baltic Rhapsody	0
15	Merzad	Zala Csaba	2013.04.19.	stp.m.	Sehrezad - Megmondtam	0
16	My Luck	Csupor Ferenc	2013.03.17.	p.m.	Steady As A Rock - My Cream	0
17	Napkelte	Csupor Ferenc	2013.03.20.	s.m.	Steady As A Rock - Napernyő	0
18	Szemere	Ribárszki Sándor	2013.03.28.	stp.m.	Steady As A Rock - Semiramis	0
19	Minaret	Csupor Ferenc	2013.04.19.	s.h.	Shaafi - Mina Alsalaam	0
20	Keties' Kiss	Zala Csaba	2013.04.19.	p.k.	Bahamian Bounty - Kapsiliat	0
21	Rapid	Csupor Ferenc	2013.04.29.	p.m.	Shaafi - Rohanj!	0
22	Pannon Prince	Jaroslav Hanáček	2013.05.07.	p.m.	Steady As A Rock - Princess Angela	0
BÉRELEMÉNYBEN LÉVŐ VERSENYLOVAK						
1	Love Story	Bér. Csontos	2009.04.11.	p.m.	Overseas T. - Lovely Black	3 528 500
2	Álomtűz	Bér. Rácz A.	2012.01.31.	p.k.	The Bogberry - Álomarcú lány	1 448 500
3	Salsa	Bér. Németh	2013.04.05.	p.k.	Steady As A Rock - Saffwah	1 208 500
4	Röppenj	Bér. ELF	2012.04.15.	p.k.	Steady As A Rock - Rohanj!	996 500
5	Babérrózsa	Bér. Németh	2012.05.07.	p.k.	The Bogberry - Borbolya	1 346 500
6	Szombatesi lány	Bér. ELF	2012.04.14.	p.k.	Steady As A Rock - Sunny Girl	1 275 000
7	Staféta	Bér. ELF	2009.04.01.	p.m.	Lidohill - Schneiderfáni	3 635 500
8	Miniatúr	Bér. Ribárszki	2012.04.14.	s.m.	The Bogberry - Mina Alsalaam	1 075 500
9	Napos	Bér. Csupor	2012.03.07.	s.h.	The Bogberry - Napernyő	480 500
10	Olajág	Bér. Sutákné	2008.01.26.	p.k.	Lidohill - Óramű	2 550 000
11	Bóbita	Bér. Csupor	2011.02.10.	p.k.	Noble Law - Bombázó	1 449 000
12	Larion	Bér. Szalai	2011.05.09.	s.m.	Kegyúr - Lovely Black	590 000
13	Bon-Bon	Bér. Csupor	2012.04.17.	s.k.	The Bogberry - Bombázó	736 815
14	Stefánia	Bér. ELF	2013.03.19.	p.k.	Steady As A Rock - Schneiderfáni	85 500
15	Strasz	Bér. Csupor	2013.05.21.	stp.k.	Shaafi - Star Line	85 500
16	Lovely Rock	Bér. Szalai	2013.05.27.	s.m.	Steady As A Rock - Lovely Black	57 000

Forrás: Ménesbirtok adatbázisa

2. Melléklet: A ménések költségnemei

Költségek	Költségek
Anyagköltség	Anyagköltség
Igénybe vett szolgáltatások értéke	Igénybe vett szolgáltatások értéke
Egyéb szolgáltatások értéke	Egyéb szolgáltatások értéke
Béreköltség	Béreköltség
Személyi jellegű egyéb kifizetések	Személyi jellegű egyéb kifizetések
Bérjárulékok	Bérjárulékok
Értékcsökkenési leírás	Értékcsökkenési leírás
Angol Ménes általános költsége	Arab Ménes általános költsége
Saját termelésű takarmány felhasználás	Saját termelésű takarmány felhasználás
Anyagköltség	Anyagköltség
Igénybe vett szolgáltatások értéke	Igénybe vett szolgáltatások értéke
Egyéb szolgáltatások értéke	Egyéb szolgáltatások értéke
Értékcsökkenési leírás	Értékcsökkenési leírás
Segédüzemi és általános költségátvezetés	Segédüzemi és általános költségátvezetés
Angol Ménes tenyésztés költségei	Arab Ménes tenyésztés költségei
Saját termelésű takarmány felhasználás	Saját termelésű takarmány felhasználás
Anyagköltség	Anyagköltség
Igénybe vett szolgáltatások értéke	Igénybe vett szolgáltatások értéke
Egyéb szolgáltatások értéke	Egyéb szolgáltatások értéke
Segédüzemi és általános költségátvezetés	Segédüzemi és általános költségátvezetés
Angol Ménes éves csikónevelés költsége	Arab Ménes éves csikónevelés költsége
Saját termelésű takarmány felhasználás	Saját termelésű takarmány felhasználás
Anyagköltség	Anyagköltség
Igénybe vett szolgáltatások értéke	Igénybe vett szolgáltatások értéke
Egyéb szolgáltatások értéke	Egyéb szolgáltatások értéke
Értékcsökkenési leírás	Értékcsökkenési leírás
Segédüzemi és általános költségátvezetés	Segédüzemi és általános költségátvezetés
Angol Ménes versenylovak költségei	Igástartás közvetlen költségei
TARTÁSI KÖLTSÉG ÖSSZESEN	TARTÁSI KÖLTSÉG ÖSSZESEN

Forrás: Ménesbirtok költségszámolása (2009-2014)